

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y. ET L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DU COMITE INTERACADEMIQUE
DE BALKANOLOGIE DU CONSEIL DES ACADEMIES
DES SCIENCES ET DES ARTS DE LA R.S.F.Y. ET DE L'INSTITUT
DES ETUDES BALKANIQUES

X

BELGRADE 1979.

ПРИКАЗИ, КРИТИКЕ, ИЗВЕШТАЈИ

Дивна Бурић-Замоло, БЕОГРАД КАО ОРИЈЕНТАЛНА ВАРОШ ПОД
ТУРЦИМА 1521—1867. АРХИТЕКТОНСКО-УРБАНИСТИЧКА СТУДИЈА,
Музеј града Београда, Монографије 5, Београд 1977,
318+96 илустрација

У чињеници да осим тврђаве Београд безмало да нема никаквих материјалних трагова своје прошлости треба тражити разлоге што се, до недавно, ниједан аутор није бавио, комплексно, физичком структуром Београда, архитектуром и урбаним развојем града у периоду турске владавине (1521—1867). Додајмо још да, поред недостатка потребне документације, није сачувана ни урбана структура града, а не постоји ни стара мрежа улица. Због тога је одлука Дивне Бурић-Замоло, дипл. инг. архитектуре, да своју докторску дисертацију посвети управо турском периоду историје овог дрвеног града изискивала, поред осталог, и истинску храброст и посебну наклоност према његовој историји.

Искоришћена архивска грађа је турског, аустријског (или боље речено европског) и српског порекла. Другим речима, у питању су турски катастарски пописи и вакуфнаме, аустријски попис и путописи (ако се изузме светски путник Евлија Челебија, сви су европског порекла) најнепосреднија грађа која оживљава обавештења из оригиналних извора.

Значајно место у истраживањима имали су и сачувани планови Београда, посебно Талијански план из 1696, Гумпов из 1688. и Зојтеров из 1735. године.

Осим неколико изузетака, ликовне представе Београда из вре-

мена од XVI до XIX века нису биле од користи. Коришћене су, међутим, фотографије из каснијих периода као и технички снимци зграда које су нестале.

Најзад, од значаја су били и мемоари и други слични списи домаћих људи настали током XIX века.

Сва ова сведочанства сагледана су кроз призму исламске односно османлијске архитектуре, што је омогућило да се и на београдском тлу — када је реч о урбаном развоју града — сагледају законитости које се не разликују од оних у осталим исламским градовима.

Монографија је подељена у два дела: архитектонска делатност и урбанистички развој.

У првом делу — садржи пет глава — обрађена је, најпре, исламска архитектура, затим јавни објекти (сакрални, привредни, друштвени, комунални), стамбени објекти и фортификациони објекти. На крају су дате опште карактеристике београдске архитектуре у турском периоду.

Други део — има четири главе — прати урбанистички развој града у периоду од 1521. до 1688. и од 1688. до 1867. године. Дат је, разумљиво, и кратак преглед развоја града до 1521. На крају су утврђени трагови оријенталног Београда на урбану структуру данашњег града.

Сви јавни објекти — њихова систематизација и груписање из-

вршени су према њиховој основној намени — дати су абecedним редом (убицирани и неубицирани), док је метод излагања у другом делу — о урбанистичком развоју — хронолошки.

Књига је снабдевена одговарајућим илустративним материјалом (цртежи, слике, планови, реконструкције и сл.), као и регистром објеката (дати су по врстама).

По добром обичају дати су библиографија и резиме (на енглеском).

Тако је захваљујући овој истрапној и добро рабеној студији бачено много светла на 346 година бурне прошлости нашег главног града. И истраживачи било којег питања из турског периода београдске историје никако неће моћи заобићи ову драгоцену књигу.

Олга Зиројевић

Mustafa Ali Mehmed, *ISTORIA TURCILOR*,
București 1976, стр. 447

У издању „Editura Științifică și Enciclopedică” у Букурешту изашла је монографија Mustafe Ali Mehmeda, вишег научног сарадника Балканолошког института у Букурешту под насловом *Историја Турака*.

Наслов ове књиге може да заведе читаоца. Европа, која је најпре имала везе са Селџуцима а касније са Османлијама, научила је да под именом Турака види ова два огранка разнородних турских племена, поглавито Османлија који су више векова господарили добрим делом Европе и угрожавали њен развој. Имајући у виду тај моменат а желећи да пружи потпуну историју Турака аутор је прибегаво средњем решењу. Тако, говорећи уопштено, његова књига представља у првим поглављима општу историју турских племена све до издвајања Селџука и Османлија, док у каснијим поглављима његово интересовање концентрише се на Цариград и односе Порте према Истоку и Западу, а никако на живот осталих турских племена који нису имали утицаја на формирање савремене европске констелације. У тим оквирима аутор се прикватно савршене равнотеже приказујући нам читавау Отоманску империју са периодом њеног успона у Европи, Азији и Африци и епохом отоманског повлачења у природне границе, са дефинитивним прелазом на републику.

Поред политичких догађаја који представљају окосницу књиге, ау-

тор је, на бази бројне литературе и улажења у појединости (али некад сувишности), успео да нам прикаже политичко, војно, економско и морално уређење ове државе која је дуго угрожавала европски политички систем. Ако изузмемо политичке догађаје који су нам познати у вези с Турцима из опште историје, морамо признати да нам је аутор ипак у једном тому презентирао чињенице које пружају пун увид у турску моћ као и разлоге њеног потоњег опадања.

Већи број историјских карата и фотографија (црно беле и у боји) употпуњава вредност ове особите књиге, која представља исто толико прилог култури, колико чистој историји.

Најинтересантније је да аутор није посебно навео литературу којом се служио, иако је она врло богата и разнородна, и европска и источњачка, како се може видети из бројних фуснота. Међутим, књигу је пропратио са више прилога. Један од њих се односи на хронологију Селџучких династија, други даје списак свих отоманских султана и великих везира, трећи доноси попис свих кримских ханова, четврти даје списак свих министара спољних послова, пети даје списак дипломата. Томе треба додати речник који објашњава турске и источњачке речи без којих се ова књига не може замислити. Напоследку ту је и индекс који олакшава служење књигом.